

Nr 3.

Av herr **Bäckström m. fl.**, angående ersättning till Västerbottens landsting för i Stenfors skyddshem nedlagda kostnader.

Vid behandlingen under 1936 års riksdag av frågan om en omläggning av skyddshemsverksamheten hade riksdagen att taga ställning till spörsmålet om ersättning till huvudmännen för dåvarande skyddshem vid övergången till en ny skyddshemsorganisation. Förslaget i detta avseende gick ut på att staten till en början skulle övertaga endast de tre yrkeshemmen Sundbo, Forsane och Ljungaskog samt de två kombinerade skol- och yrkeshemmen Boda och Johannisberg. För själva anstaltsbyggnaderna vid dessa hem skulle ersättning utgå med hälften av det sammanlagda belopp, som vederbörande huvudman utgivit för skyddshemmets inrättande. För själva anstaltens inventarier skulle ingen ersättning utgå. Jordegendomar intill 8—10 hektar skulle överlämnas utan vederlag, men för överskjutande areal, för jordbrukets byggnader samt för döda och levande inventarier för jordbruket skulle bestämmas full ersättning efter opartisk värdering. Ett antal skyddshem skulle av staten arrenderas under åren 1938—1941, varvid förutsattes en framtida inlösen även av dessa. Bland de skyddshem, som föreslogos till nedläggande, var det av Västerbottens landsting 1919 anordnade skyddshemmet i Änäset, Nysätra socken. Vid ärendets behandling i sammansatta stats- och andra lagutskottet ifrågasattes lämpligheten av att skyddshemmet i Änäset skulle nedläggas. Utskottet hemställde att det borde tagas under ytterligare omprövning, huruvida icke detta skyddshem borde inordnas i organisationen som skolhem. Riksdagen biföll denna hemställan.

Skyddshemssakkunniga hava vid verkställd utredning funnit, att ett skolhem i Änäset försöksvis borde upprätthållas och förmodligen kommer årets riksdag att lämnas tillfälle att fatta beslut i denna sak.

Om riksdagen bifaller förslaget, är Änäsets skyddshems bestånd därmed icke tryggt. Det kan väl inträffa att statsmakterna efter en försökstid finna, att detta skolhem icke är erforderligt och att detsamma bör nedläggas. Då inträder den situationen, att Västerbottens landsting tillskyndas en mycket avsevärd förlust, enär 1936 års riksdag fastställt, att ersättning icke bör utgå för skyddshem, vilka bli överflödiga i den nya organisationen.

Detta riksdagens beslut är synnerligen anmärkningsvärt. Sammansatta stats- och andra lagutskottet anförde vid 1936 års riksdag — som svar på en motion avseende att ersättning skulle utgå även för nedlagda skyddshem — att då landstingen i dessa fall få behålla byggnaderna med möjlighet öppen att aptera dem för andra ändamål eller ock avyttra dem samt landstingen tillika befrias från de löpande utgifter för skyddshemsverksamheten,

som hittills åvilat dem, fann utskottet för sin del den föreslagna ersättningskyldigheten icke tillräckligt motiverad av omständigheterna.

Att en stor orättvisa begås mot de landsting, som icke erhålla ersättning och i varje fall mot Västerbottens landsting, är lätt att påvisa. I enlighet med föreskrifterna i 1902 års lagstiftning om skyddsuppfostran blev Västerbottens landsting år 1919 tvunget att inrätta skyddshemmet i Änäset. Det skedde i en tid med mycket höga egendomsvärden. Den fastighet som förvärvades betingade ett pris av 60 000 kronor och kostnaderna för fastighetens iordningställande till skyddshem uppgingo till lika högt belopp. Västerbottens landsting har för skyddshemmet anvisat följande belopp:

	Fastigheten	Inventarier
1919 För inköp av egendomen	60 000:—	
För reparationer	20 000:—	
Yttre och inre inventarier		20 000:—
1920 Extra anslag för reparationer, sanitära m. fl. anordningar	40 000:—	6 575:—
1922 Ombyggnad av ladugård och stallbyggnad samt tvättstuga med utrustning	14 000:—	
1934 Omändrings- och reparationsarbeten	10 100:—	
1935 Slutförande av d:o	4 150:—	
	<hr/>	<hr/>
	Kronor 148 250:—	26 575:—

Om samma ersättningsbestämmelser kommit att gälla för de nedlagda skyddshemmen som för dem staten skall övertaga, borde Västerbottens landsting ha kunnat påräkna en ersättning på cirka 75 000 kronor. I stället för att erhålla någon ersättning blir landstinget nu bidragspliktigt till staten, enär landstinget under två år skall betala 700 kronor per elev vid bibehållna skyddshem. Det torde komma att röra sig om ett sammanlagt belopp på över 20 000 kronor. Landstinget befrias visserligen från framtida kostnader för skyddshemmet i Änäset, men detta är ju blott en förmån som landstinget delar med alla andra.

Västerbottens landsting kan icke använda egendomen i Änäset för något annat landstingets ändamål. Dess belägenhet utesluter dess användning för sinnessjukvård. Änäset ligger nämligen nära 9 mil från Umedalens sjukhus. Det kan icke heller med fördel användas till vårdhem för kroniskt sjuka, enär sådana vårdhem böra förläggas på icke allt för stort avstånd från andra sjukvårdsinrättningar. Närmaste lasarett befinner sig på ett avstånd av i det närmaste 8 mil. Icke heller för annat landstingets ändamål kan egendomen utnyttjas. Landstinget förfogar nämligen över ytterligare en egendom, Dalkarlså, för vilken det varit mycket svårt att finna lämplig användning.

Om skyddshemmet i Änäset definitivt nedlägges, torde egendomen komma

att försäljas till jordbruksändamål. Då den brukade jorden icke uppgår till större areal än 40 tunnland, varav cirka 10 tunnland nyodling, och skogen blott ger avkastning för en jordbrukares husbehov, kan knappast påräknas ett högre pris än 15 000 à 20 000 kronor. För en jordbrukare av den storleksordning varom här är fråga, bli åbyggnaderna praktiskt taget värdelösa. Mangårdsbyggnaden är för stor att kunna nyttjas av honom och det måste bli ekonomiskt fördelaktigare att uppföra ny mangårdsbyggnad. Att få den förutvarande uthyrd måste med hänsyn till ortens förhållanden betraktas som omöjligt. Även ekonomibygnaderna bli till väsentlig del värdelösa för en jordbrukare.

På grund av dessa förhållanden har en värdering av egendomen av erfarna män gett till resultat, att landstinget torde kunna räkna med att få högst 20 000 kronor vid försäljning av densamma.

Det är alldeles uppenbart, att den motivering sammansatta stats- och andra lagutskottet anförde vid föregående riksdag för sitt avslagsyrkande på ersättningskrav för nedlagda skyddshem absolut icke är hållbar med avseende på Stenfors egendom. Tvärtom tala alla skäl för, att en ersättning bör utgå till Västerbottens landsting med hänsyn till de mycket avsevärda kostnader landstinget fått vidkännas för sitt skyddshem. Om denna ersättning bestämmes att utgå efter samma grunder som gälla vid statens övertagande av skyddshem, med avdrag för vad landstinget kan beräknas erhålla vid försäljning av Stenfors, har därmed endast skipats rättvisa.

Då det måste bli svårt för riksdagen att träffa ett definitivt avgörande utan en föregående undersökning av de lokala förhållandena utmynnar denna motion i ett utredningsyrkande.

Med stöd av det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om ersättning till Västerbottens landsting för i Stenfors skyddshem nedlagda kostnader samt om framläggande för riksdagen av det förslag var-till utredningen kan föranleda.

Stockholm i januari 1937.

J. M. Bäckström.

Nils Gabrielsson.

Karl Aug. Johanson.

Carl Lindmark.

Ernst Jonsson.

